

SAMBAND

No. 55. Nov. 1912.

“Samband” udkommer hver maaned, er tilegnet bygdelaagebevægelsen og vil søge at fremme bygdelaagenes formaal og virke for deres fremgang og trivsel. En flerhed at dem har enten tilsagt det sin støtte eller anbefaler det til sine medlemmer. Abonnementspris, \$1.00 aaret; enkelte hefter 10 cents hvert.

Udgives af SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Bestyrer og redaktør:

A. A. Veblen.

ISSUED MONTHLY AT MINNEAPOLIS, MINN.

Entered as second-class matter December 5, 1910, at the post office at Minneapolis, Minn., under the Act of March 3, 1879.

FLAT-BREAD

ÆGTE NORSK FLADBRÖD

A NUTRITIOUS, PALATABLE FOOD

A Perfect Blending of Food Cereals, Containing the Most Nourishing Elements. It Builds up the Weak and Satisfies the Healthy.

FLAT-BREAD is the breakfast food on which were reared the Norse Vikings of old, and which nourished them in their active life on land and sea. It is still the "staff of life" of their modern descendants, and by its results proves itself to be not only a builder of brawn, but the king of brain foods as well. See that your grocer keeps it. Put up in air-tight cartons containing from 15 to 17 ounces net.

MANUFACTURED BY

Haugsrud-Markkanen Co.

Wholesale Dealers in Produce and Groceries.

DULUTH, MINN.

1828--30 WEST MICHIGAN STREET.

Samband

(continuation of Valdris Helsing)

is a monthly magazine devoted to old country folk-lore, tradition, and history, and historical and biographical sketches from the Norwegian settlements in America. It is especially dedicated to the bygdelag movement among Americans of Norwegian origin or descent, and seeks to further the growth of the bygdelag societies and the attainment of their aims and objects.

Subscription price, \$1.00 a year.

Single copies, 10 cents.

Published at 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn., by the Samband Publishing Association.

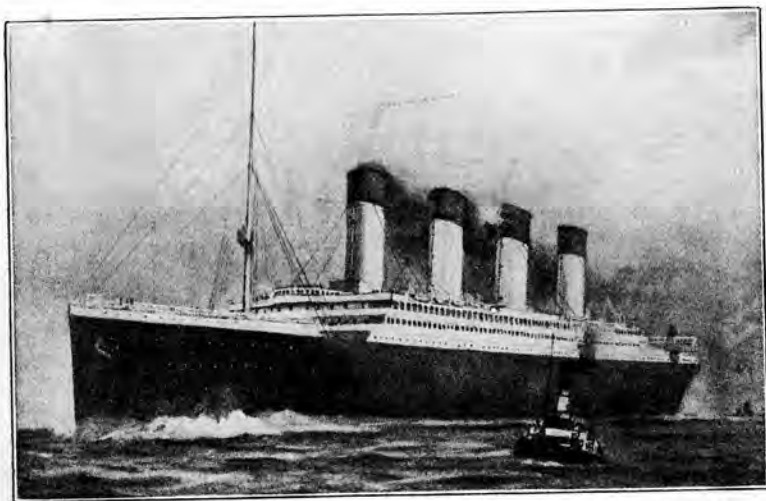
Manager and editor:

A. A. Veblen.

Indhold af No. 55, November, 1912:

	Side
Om regningerne. Om kontingenten.	1
Rock Prairie. XIII. Dr. J. S. Johnson	4
Bygdelags Representanternes møde. L. P. Thorkevén, sekretær.	10
Vore mænds- og kvindenavne som en del af vor fædre- nearv. Knud A. Helle	16
Numedøls pionerer i Clayton og Fayette Co., Iowa. G. Gregerson	18
Den norsk-islandske koloni paa Grønland og Eskimoer- ne. Juul Dieserud.	24
En behagelig landstigning i Kristiania, minder fra aar 1900. C. N. Remme.	31
Fra mit besøg i Newfoundland. B. L. Wick	33
En tak i anledning sidste Valdrisstevne. Herman Karls godt	43
Mrs. Knut K. Ranum.	44

Vi tillader os at kalde vore læsers opmærksomhed hen paa avertissementerne. De er fra paalidelige firmaer alle sammen og at stole paa. Nævn "Samband" naar du svarer paa dem.

The White Star Line

indbefatter
Verdens største, fineste og mest moderne indredede Dampskib

OLYMPIC

45,000 Tons—882 Fod lang.

ADRIATIC, BALTIC, CEDRIC, CELTIC,
fra 21,000 til 25,000 Tons.

Ligesaa de store nye og godt likte Dampskibe

LAURENTIC og MEGANTIC.

EKSKURSIONER AFGAAR:

Seiler:

LAURENTIC..... Lørdag 9de Nov
NEW YORK..... Lørdag 9de Nov
MAJESTIC..... Lørdag 16de Nov
CANADA..... Lørdag 16de Nov
CYMRIC..... Lørdag 16 Nov
ARABIC..... Tirsdag 19de Nov
BALTIC..... Torsdag 21de Nov

Seiler:

OCEANIC..... Lørdag 23de Nov
MEGANTIC..... Lørdag 23de Nov
ST. LOUIS..... Lørdag 30te Nov
CELTIC..... Torsdag 5te Dec
MAJESTIC..... Lørdag 7de Dec
LAURENTIC..... Lørdag 7de Dec
CEDRIC..... Torsdag 12te Dec

Uovertrufne Bekvemmeligheder paa 3die Plads.

God og tilstrækkelig Mad serveres paa Borde dækkede med hvide Borddage. Smaa, fine Rum for 2 eller 4 Personer, som kan reserveres og erholdes, hvis Rumets Nummer paaføres Billetten.

Hvide Stjerne-Liniens billigste Billetpriser til og fra Skandinavien, samt andre nyttige Oplysninger om Reisen erholdes gratis, hvis man henvender sig til

O. E. BRECKE.

NORTHW. PASSENGER AGENT

119 & 121 SO. 3RD ST., MINNEAPOLIS, MINN.

Samband.

No. 55

November

1912

Om regningerne.

Med dette hefte følger en hel del regninger. Det store flertal af disse er stilet til dem som endnu ikke har sendt sin kontingent for det kommende aar og lyder da paa en dollar i forskud. De er at betragte som en venlig paamindelse, og en indbydelse, helst i retning af postdepartementets regel, at blade og tidskrifter bør være betalt i forskud, eller i alle fald opbetalt, for at ha ret til at sendes som „second class mail matter.“

Dernæst er der endel regninger for delvis forfalden og delvis forskuds kontingent. Disse bør man ikke opsjette med længere end kan være nødvendigt; thi efter billighed og al forretningmæssig orden, bør de snart betales.

Saa kommer vi til en tredje klasse regninger blandt dem vi sender, nemlig dem for længe siden forfalden kontingent. I alle tilfælde er de udfærdigede saa de lyder paa forskud, tillagt, til næste høst. Vi tilføjer her lidt som allerede var skrevet og jat da vi nedskrev ovenstaaende, og som vi anbefaler til disse næstlæres velvillige studium:

Om kontingenten.

Vi har gang paa gang fremholdt at kontingenten skulde betales i forskud. Det er altid det greieste for udgiverne, og det er meningen at den lave porto paa blade og tidskrifter skal tilstaaes blot forudbetalende abonnenter, efter postvæsenets

regler. Udgiverne tilstaaes en vis frist for at faa subskriptioner fornyede, og vi har paamindest vore læsere herom. Men ikke længe siden fik vi besked fra Postdepartementet om at højere porto (i frimerker paahæftede) maa betales for dem som staar til rest saameget som et aar.

Vi sendte da regninger til alle paa listen, som skylder for et aar eller mere. Det kan synes utroligt, men der var 274 af dem; og det samlede beløb er rigtig stort; thi de fleste er nok folk som har glemt i flere aar. Vi udbad os velvillige svar, men man synes vist vi kan faa vente; thi der er endnu ikke mer end en jnes som har givet lyd. Nogle af disse er folk som har gjort os opmærksom paa fejl, og vi er disse meget taknemmelig for rettelserne. De fleste af de saa fejl var opstaaet paa den maade at en del af en adresseliste der var et par maaneder gammel var blit brugt ved udsærdigelsen af nogle af regningerne, og der blev derfor sendt regninger til kanske en 4—5 som nylig havde betalt. Det var beklageligt, men er lettelig rettet. Men saa faar vi besked fra nogle om at de ikke mener at de skylder noget, da de havde ment at naar tiden for hvilken de betalte var udrundet skulde vi ha standset foriendelsen; og naar vi har holdt paa at sende bladet ligevel saa kan vi ha det saa godt — plystre for betalingen, som det kan oversættes fra „amerikansk.“ Det skulde nu vel ikke ha været saa overmaade ublut at vente at disse folk havde meldt os at de ikke ønskede bladet længere. De har jo modtaget det og intet sagt derimod. Vi har sendt det i god tro. Vi ved at flersiden af abonnenterne er sendrægtige med kontingenten. Mange glemmer ofte i flere aar; andre gjør sig det til regel ikke at betale i forstid — de vil betale blot for det de har faat, ikke for det de skal faa. Svorledes det nu er, saa er det altid mange som er sendrægtige. Vi kan umulig vide hvilke de er, som ikke vil betale; og vi er nødt til at slutte, at de som regelmæssig modtager bladet

og intet siger derimod, handler i god tro ligejom vi gjør det idet vi vedblir at sende det. Nu, de skylder ærligt for hvad de faar, og da at negte at betale er uret mod dem som betaler saaveljom mod udgiverne, som i virkeligheden har lagt ud pengene og har stølet paa abonnenternes ærlige sjønt sendrægtige, holdning. De mange punktlig betalende læsere maa undskyldte at vi finder os nødt til at „klyte“ paa disse andre, saaledes i alles paahjør. Men der er ingen anden maade at række dem paa, som de bryr sig om. Det kan ogsaa ha sin interesse for alle at saa høre lidt om denne træge, for ikke at sige samvittighedsløse minoritet.

Her vil vi nævne at vi slet ikke skjænder paa dem som ikke har raad til at betale eller simpelsthen har glemt det. Man kan vel sige os, at vi burde stryge dem som ikke betaler. Det vilde være en simpel sag dersom vi bare vidste hvilke de er som vil og som ikke vil betale. Vi synes forklaringen ligger greit i det vi ovenfor har sagt og oplyst.

Det gaar ofte saa til at abonnenter flytter og ikke melder det til os. Følge sine instrukser bør da postmesteren melde os dette, med den frashlyttedes ny adresse dersom han ved det, naar bladet vedblir at komme. Men mange postmestere forjømmer sin pligt, lader bladet vedbli at komme og enten kaster det væk eller gir det bort til andre. Naar saa tilstidst en regning rækker frem til en af disse abonnenter, og han gir os det glatte lag fordi vi vil ha betaling for det han ikke har faat, saa er det ikke frit for at vi synes det er ublidt. Lad os sige: Tag alt i bedste mening. Betragt tingen fra andre sider end din egen. Skulder du, saa betal.

Rock Prairie.

XIII.

Af Dr. J. S. Johnson.

Den plads som Rock Prairie indtog i borgerkrigens historie er uden tvil jettlementets glanspunkt, og beretningen derom burde være det fornemste kapitel i bygdens historie. I det som herom før er skrevet, findes neppe noget som kan ansees for mer end magre hentydninger. Og det er vel ikke saa underligt, thi for det første er der yderst saa som har videre kjendskab til emnet, og for det andet har hverken bygdens historie, eller de norfkes andeel i borgerkrigen nogenjinde været udførlig skrevet.

Havde det heldigvis ikke været for en mand, vilde det heller aldrig været muligt at hde dette bidrag til norfkerne's saga hertilands. Denne mand er en af dem som jeg nævnte i September nummeret, som bygdens egentlige banebryder og foregangsmand i at komme ud og saa sig en høiere skoleundervisning, og som en af bygdens stauteste sønner, nemlig Christian Tollefsrud. Han havde som ung gut stort ry i bygden for at kunne skrive en ualmindelig vakker og god haandskrift, og af denne grund blandt andre, blev han kopist hos Simon Straufs som var census marskall for distriktet. Hans bror hvervede sig som frivillig og en hel skare af nabogutter og bekjendte gif i tjenesten, saa han var af disse grunde mer end almindelig interesseret. Desuden stiftede han tidlig den vane at gjøre nedtegnelser som han har opbevaret. Senere har han ført en udstrakt korrespondance angaaende mange ting som vedrører sagen, og det er nu disse hans nedtegnelser og idetheletaget frugten af hans arbejde som gjør det muligt for mig at kunne levere en nogenlunde komplet historie af Rock Prairies sønners del i borgerkrigens historie, saa det kan opbevares og ikke

gaa tabt for fremtiden. Det er altjaa Tollefsrud, og ikke jeg, som skal ha æren for denne saga.

Rock Prairie havde ved folketællingen i 1860 en jolkemængde paa 754, fordelt paa de fem township's i hvilken der boede norfke, som følger: Avon, 130; Beloit, 55; Newark, 179; Plymouth, 131, og Spring Valley, 259. Altjaa var bygden endnu ikke saa svært folkerig. Tager man saa i betragtning at i de fire næstfølgende aar sendte bygden 78 mand til krigen, — over ti procent af den hele befolkning, — saa ser vi straks at norfkerne skaffede betydeligt mer end sin andel af frivillige. Endog i betragtning af at Rock county var et af de stærkeste unionsjindede i en stærkt unionsjindet nordstat, viser det sig at norfkerne staa langt fremfor det gjennemsnitlige. Søger man efter forklaring af dette fenomen, bliver det maaske vanskeligt at tilskrive det til noget enkelt motiv. Næst efter det faktum at norfkerne havde en medfødt kjærlighed til frihed, lov og orden, og hadede slaveriet som en afskyelighed, var vel helst deres politiske tro den stærke drivkraft som gjorde at bygdens sønner var saa færdige til at stille sig til landets forsvær. Saa at sige hver mand var stærk republikaner og abolitionist. Det burde maaske bemærkes her, at skjønt jolket i nordstaterne var delt i to politiske partier, republikanere og demokrater, menes ikke hermed nødvendigvis at demokraterne var sydligjindede. Det republikanske parti var nyt, bygget paa ruinerne af to forhenværende partier, nemlig Whig og Free-soil partierne. Det nationale demokratiske parti var delt i to hoveddele, de nordlige og de sydlige, med hver sin præsidentkandidat. „The main issue“ mellem republikanerne og de nordlige demokrater var ikke abolition, jo ægtyl jraavj jraaraag vo „stgbla sarpjl“ ægtyl nam unionen tillades i nye stater og territorier som stod isærd med at indlemmes i unionen, eller om disse skulde jelv tilstedes at

bestemme sagen. Begge partier erklærede sig stærkt for unionsbevarelse.

Det berettes fra paalidelige kilder, at ved høstvalget i 1860 da Lincoln blev valgt, kastedes kun fire norske stemmer for Douglas som var de nordlige demokraters kandidat. Men disse fire mænd var vel bekendte for ogsaa at være stærkt unionsfjendede. Alt i alt var der vel neppe mer end to mænd i bygden som ikke var stærkt unionsfjendede og abolitionister, men ingen af disse havde nogen indflydelse, og ingen gav nogen agt paa dem. Den norske stemmegivning ved høstvalget i 1860 var, Abon, 27; Beloit, 11; Newark, 37; Plymouth, 26 og Spring Valley, 45, tilsammen 146 af hvilken 142 var for Lincoln. (Disse tal er resultatet af en nøiagtig undersøgelse gjort af Salvor Haugan, Chr. Dmmelstad og Hans C. Tollefsrud). Saaledes stod norskerne i bygden i politisk henfænde da krigen brød ud. De var beredte til at stille sig til landets forsvar og imødegaa faren som truede landet, og da St. Sumpter angrebes af rebellerne den 12te Apr. 1861, begyndte det for alvor at røre sig blandt dem. I Drfordville organiseredes tidlig paa vaaren 1861 to kompagnier saakaldte „homeguards“ under Kapt. Vigney, og disse stillede mange sig. Disse kompagnier eksercerede hver Lørdag, og den lille fredelige landsby var ved disse anledninger som en liden soldaterleir. Jeg kan selv erindre at ha set dem marschere med fløite, tromme og flaget i spidsen, og Guttorm Mæhlum som da var en overvoksen fremslenging, med mange tykke vadmelsskæder og en lang graa frok paa, jvedende og pustende i bagerste plads i troppen, med en hjemmelavet træbøsse til gevær. Det var dog af affurat slikt ubevent materiale at meget gode soldater udflæffedes. Jeg syntes for min del at det var meget alvorlige og farlige affærer, og at det var bedst at være hjemme hos mor. Ogjaa udi bygden flammede patrio-

tismen op blandt de yngre, og der var vel saa af saadanne som var nogenlunde gamle nok til at gaa i feltten, som ikke spekulerede mer eller mindre alvorligt derpaa. Flere af gutterne i vort nabolag ekserceret i Drfordville under Kapt. Fisher nok til at tænde deres militære aand i lys lue. Saa skulde de organisere deres eget kompagni. De som regnedes med her til var Christian og Martin Tollefsrud, Peder Lundsæteren, Harald og Sebert Dmmelstad, Andreas Engen, Ole Førandslien, Theron Skinner, Andreas Allensager, Erik og Peter (Sør-)Joshum, „Nykommer Ola,“ Sjuggur Sønstegaard, Thor Nyhres Høyrefarl og Ole Arnesen Engen. Christian Tollefsrud blev valgt til Kaptein. Han studerte Hardees taktik, og dertil fik han af gamle underofficer Hammer og Tollev Engen som begge havde været i den norske armee, mundtlig instruktør om hvordan han skulde bære sig ad, saa sine folk i militær holdning og øve sin myndighed til disiplin. De eksercerede Søndags eftermiddagene paa „Sandslaten“ ved skolehuset vestenfor Tollefsrud, og der var oftest en nok saa stor tilskuerskare. Andreas Allensager slog paa tromme og gamle Tollev Engen skulde, i mangel paa fløite, plystre fløiteslaatten, men han var tandløs og for gammel og jordreffen til at plystre, saa det gik op i bare spyt og vind, og saa maatte han tralle slaatten. Saa marscherte han og Andreas Allensager føre, Andreas slaaende tappert paa trommen og Tollev slog takt med armene mens han sang — „Rut-tam, rul-lam, Rut-tam, tul-lam, Rut-tam, rul-lam, r-e-i-d-a.“ Naar det begyndte at bli skumt og de ældre gik hjem for at gjøre sit kreaturstei, legede de „Enkemand vil ha maake,“ thi jenterne var der i tal for at se paa manøvrene og saa sig lidt moro.

Smidlertid var den høie slagstang ved kirken reist og et stort flag tilveiebragt. Der var stor jubel og mange slags udslag af patriotisme den dag den blev reist. Tørkop smeden,

Zubenjtein, havde sine ambolter der og syrede salve paa salve medens flaget heistes til toppen for første gang, og den forsamlede masse ropte hurra. Flaget var det største i countiet og kunde sees milevidt naar det vaiede fra toppen af den høje stang ved hver gudstjeneste. Jeg vil her gribe anledningen til paa det indstændigste at opfordre Noek Prairie sambygdinger, ifald der findes igjen en lille eller lap af dette flag, at det omhyggeligt opbevares paa et passende sted, som et helligt relikvie for fremtidens slægter. Ligeledes om der skulde findes igjen levninger af flagstangen som ikke kirkeværgeren har brugt op til „nørveed.“

De to første til at hverve sig som frivillige var Anton Lunder og „store Sven“ Helligsen, eller „Elliot“, under hvilket navn han lod sig indskrive. Som medlemmer af 2nd Wis. Inf., og den berømte „iron brigade“ i Potomac armeen, havde de god anledning til at vise hvad slags „tøse“ der var i dem. Anton Lunder var en helt. Han var i alle sit regiments haardeste træninger, lige fra Bull Run til Spottsylvania. Ved Gettysburg tog han og en kammerat den sydlige general Meher til fange under en af de mest sammentrængte haandtræninger som regimentet nogeninde havde. Han saaredes ved det andet Bull Run. Da hans tjenestetid var udløbet kom han hjem til bygden hvor han havde sit hjem hos Gjertrud Dmmelstad hvor han var hyrefar før han gik i frigen. Men lidt senere lod han sig paany hverve i kavalleritjenesten. Efter frigens ende blev han udmønstret den 12te Juni, 1865, og sammen med en nabogut, Peter Lundsateren, reiste han til Helena, Mont., i nærheden af hvilken de tilsammen havde en „ranch“, og her blev de begge myrdede engang tidlig i syttiaarene.

Det sagdes om „Store Svein“ at han var en af de tapreste gutter i sit regiment. I hjembygden før sin indskrivning, ansaaes han af somme for at være lidt sær og rar af sig, og der

fandtes endog dem som forsøgte at ha lidt spøg med ham ved leilighed, men i regimentet blev ikke Svein at spøge med. Han blev haardt saaret ved Gettysburg, og igjen i „the battle of the Wildernejs“, og var engang i hænderne paa rebellerne, tagen til fange, men kom sig fri og tilbage til sit regiment, og tjente til frigens ende. Han siges nu at skulle bo etsteds nær Pelican Rapids, Minn.

Mange var nu færdige til at gaa mod syden saasnart faldet lød, og da det 13de Wis. Inf. organiseres gik et dusin unge mænd fra Orfordville og omegn med under Kapit. Mandalls kommando.

Oberst Hans Hegg besøgte jettlementet tidlig paa høsten 1861 for at hverve rekruter for sit regiment, det norske 15de Wis. Inf. Han kaldte et møde i kirken hvor han holdt en tale for en stor forsamling, men fik kun 9 rekruter, da 25 mand allerede havde ladet sig hverve. Et aar senere hvervede ialt 32 mand sig i det 22de og 33te Wis. Inf. De fleste af dem som gik i tjenesten var unge gutter, fra 18 til 26 aar, til hvem frigestjenspenge udbetaldtes og som havde udførelse til at gaa. Martin Tollefsrud var vel den yngste, da han kun var lidt over 16 aar gammel da han indskrev sig. Christian Tollefsrud og Erik Sør-Jossum reiste ogsaa saa langt som til Camp Randall for at hverve sig, men Past. Clausen som var feldtprest, foreholdt dem at de havde haarde strabadser at vente og at det ikke var for smaagutter, og paa hans raad reiste de hjem. Det synes at kun tre var familiefædre, nemlig Hans Fælde, Hans Tørandlien og Jacob Lund. Hans Tørandlien blev først „draftet“ men betalte sine udløsningspenge, \$300. Han gik dog senere frivillig og fik af sit town, Woon, \$300 i „bounty.“ Hans Fælde hvervede sig den 9de August, 1862, i Co. G, 22de Wis. Inf., og blev udskrevet 12te Januar, 1863 paa grund af sygdom. Han kom hjem og gjenoptog sit haandverk som sko-

mager. Han var sygelig af tæring og døde efter nogle aar i sit hjem i Lørkop. J. Co. J. 22de Wis. Inf., var Jacob Lund fra Beloit township. Det kan vist trygt siges om Lund at ingen gif frivilligt i krigstjenesten med mer ærligt patriotiske forsætter end han. Han havde farm og familie, var en meget religiøs mand af Gieljens folk, — en „læser“ som han ofte blev kaldt — og holdt opbyggelser og religiøse møder i sit naboblag. Men han syntes at han absolut maatte gaa i frigen for sit lands forsvær. Han hvervede sig den 14de August, 1862, blev dødelig saaret i slaget ved Thompson's Station, Tenn., den 5te Mars, 1863 og døde den 11te samme maaned.

I næste nummer venter jeg at levere den af Tollefsrud forfærdigede „Cresculla“ en fuldstændig navneliste af alle bygdens deltagere i frigen, med dato af deres ind- og udskrivning, og saadant mer som særlig bedrører deres krigstjeneste. I det følgende nummer berettes de forskjellige kompagniers krigshistorie med hyderligere biografier.

Bygdelags Repræsentanternes Møde.

Paa indkaldelse af arrangementskomiteens formand Prof. A. A. Behlen mødte repræsentanterne for de forskjellige bygdelag i South Side Commercial Club, Minneapolis, Minn., Torsdag den 24 Oktober. Mødet kaldtes til orden af formanden. Under sekretærens fravær valgtes past. L. P. Thorkveen til mødets sekretær.

Tilstede ved mødet var: Past. J. A. Arnes, Osage, Iowa, Formand for Sognelaget; E. G. Gladwed, Lake City, Minn., Formand for Sundals-Økfindalslaget; Christian Chr. Lund, Neenah, Wis., sekretær for Binger, Odalen og Gidsfogens Samlag; Past. J. A. Pederjen, Minneapolis, Minn., for Sel-

bulaget; Amund Øitmo, Grand Forks, N. Dak., formand for Solunglaget; past. N. J. Meland, Lodi, Wis., formand for Nordfjordlaget; Bj. Bjørnaraa, Wanke, Minn., formand for Sætersdalslaget; past. J. E. Nord, Rice Lake, Wis., kasserer for Nordfjordlaget; John C. Gran, Spring Grove, Minn., formand for Totningslaget; past. J. A. Johnson, Spicer, Minn., formand for Nordlandslaget; S. A. M. Sten, Northfield, Minn., formand for Landingslaget; Even Erickson, Pigeon Falls, Wis.; past. A. Øfstedahl, Chicago, Ill., formand for Vosjelaget; Richard Wick, Minneapolis, Minn., delegat for Njøslenlaget; Ivar Ølstad, Minneapolis, Minn., sekretær for Gudbrandsdalslaget; prof. D. G. Ristad, Fergus Falls, Minn., direktør for Trønderlaget; prof. M. D. Wee, Red Wing, Minn., viceformand for Søndhordlandslaget; M. P. Thune, Minneapolis, Minn., sekretær for Totningslaget; prof. A. A. Behlen, Minneapolis, Minn., formand for Valdris Samband; past. L. P. Thorkveen, St. James, Minn., formand for Gudbrandsdalslaget.

Referatet fra sidste møde blev oplæst, og efterat formanden havde givet en oversigt over det arbejde, som siden ifjor var blevet udført som forberedelse til 17 Mai festlighederne i Tvillingbyerne, 1914 blev første punkt i bestemmelserne fra ifjor udvidet derhen, at det kom til at lyde: Bygdelagene som saadanne forestaar 17de Mai festlighederne fra først til sidst.

Det blev oplyst, at bestyrelsen havde tænkt noget paa at indbyde et par af Norges ledende mænd til at deltage i festen — en til særlig at repræsentere Kirken og en til at repræsentere staten. Ifølge opdrag havde viceformanden, past. Thorkveen paa sin netop afsluttede Norgestur anstillet endel foreløbige undersøgelser angaaende dette og rapporterte til mødet. Komiteen gaves frie hænder til at gjøre, som den fandt det hel-

digst med dette, og udrustedes med fuld myndighed til at „handle i sagen.“

Profesør Gisle Bothne optoges som raadgivende medlem. Han oplyste, at direktøren for folkemusæet, hr. Hans Hal i Kristiania, Norge, havde henvendt sig til ham med forespørgsel om, hvorvidt der var sandsynlighed for, at Nordmænd i Amerika vilde abonnere ca. 25,000 Kroner for at faa den historiske stadspost i Bergen opført i Kristiania. Gaven kunde da faa navn af „De norske amerikaneres bidrag til Folkemusæet i Norge.“ Prof. Weblen blev paalagt gennem en skriftlig henvendelse at gjøre bygdelagenes formænd bekendt med dette for at lagene kunde drøfte sagen.

Pastor Meland oplæste følgende skrivelse fra Arkivkomiteen:

Arkivkomiteen som paa fællesmødet af bygdelagenes repræsentanter den 8de Nov. 1911 blev udnævnt af mødets formand past. L. P. Thorkveen, nemlig A. A. Weblen, N. S. Nelson og E. G. Gladved organiserede sig ved at vælge prof. Weblen til formand og N. S. Meland sekretær.

Komiteen har foretaget en del undersøgelser, hvorledes man bedst kunde fremme den sag ved at sikre sig en bygning eller værelse for et sikkert og brandsfrit oplagssted for alt historisk stof og andre gjenstande vedrørende de norske indvandrere eller deres efterkommere i dette land og tillader sig herved at fremlægge følgende tanke.

1.) Bygdelagene bør i fællesskab søge at arbejde henimod det maal, at faa en egen bygning eller ialfald brandsfrit værelse i en dertil passende bygning og faa centralt beliggende og let tilgængeligt for det norske folk i Amerika, som muligt.

2.) Hvert lag bør faa sig anvist en særskilt rubrik (booth) for sine papirer og andet historisk stof saa de kunde holde disse særegne værdifulde papirer som sin egen eiendom, men dog

saaledes at hvilkenjomhelst person der kunde ønske at granske i disse kilder fik anledning dertil.

3.) Komiteen tillader sig ogsaa at oplyse at der er udsigter til at Minnesota Stats Universitetets Autoriteter vil komme med tilbud om at lagene kan faa et saadant oplagssted til fri disposition og komiteen er af den mening at vi her idag giver en dertil valgt komite i opdrag at forfatte og fremlægge en heldig og vel overveiet plan til fremlæggelse for alle lagene til drøftelse og antagelse paa deres respektive møder i fremtiden.

N. S. Meland, sek.

Prof. G. Bothne oplyste, at der ikke engang var saa meget som et værelse at faa til opbevaring af dokumenter af historiske eller anden art ved Minnesota Statsuniversitetet — trods de 30 bygninger. Der burde derfor opføres en særegen bygning for dette siemed, enten en norsk-spenst, eller en for hver af disse nationer. Flere havde udtalt, at vi „norske amerikanere“ skylder os selv at opføre en sliq bygning. Det vilde være heldigst — om vi selv opførte bygningen uden at ty til Statsmyndighederne. Staten kunde da faa i opdrag at tage vare paa bygningen og sikre den for det tilsænkte brug.

Prof. Ristad, past. Meland og prof. Wee valgtes som Arkivkomite.

Rapporten fra Bygdelagernes bladkomite blev oplæst af past. N. Anderjon.

Ved stævnerne, som de respektive bygdelag holdt i 1911, blev der valgt repræsentanter til at underhandle om fælles organ for bygdelagene. Disse repræsentanter mødte i Minneapolis den 8de November sidstleden, og paa det møde udnævntes en tremandskomite bestaaende af Pastor N. Anderjon, Lærer Bj. Bjørnaraa og undertegnede til at udarbejde og fremlægge forslag i sagens anledning til lagene. Denne komite holdt saa møde i Minneapolis den 12te Mars dette aar og

enedes om følgende henstilling til bygdelagenes anstundende aarsmøder:

1. Bygdelagene tilraades, at gjøre „Samband“ — med faadanne forandringer, som maatte findes nødvendige og hensigtsmæssige — til fælles organ.

2. Hvert lag, som erklærer sig villigt til at jamlæs om fælles organ, vælger en incorporator.

3. Der oprettes en driftskapital af \$3,000 fordelt paa 30 aktier a \$100 pr. aktie. Hvert lag kjøber og eier en aktie.

4. Naar saamange som ti lag har gaaet med paa dette, træder de af lagene valgte incorporatorer sammen, incorporerer sig og danner fællesorganets styrelse, som da overtager organet, vælger redaktør og andre nødvendige bestillingsmænd, samt i et og alt styrer bladets drift.

5. Efterhvert som nye lag slutter sig til, forsøges incorporatorernes antal med en for hvert lag. Naar antallet overstiger 30 lag, øges driftskapitalen med \$100.00 for hvert saadant lag.

6. De lag, som nu eier og driver sine egne organer anmodes om at slaa disse sammen med det for fælles organ her nævnte blad og vil fællesorganets bestyrelse efter bedste evne gjøre alle de indrømmelser, som den med de samlede lags bedste for øie ser sig istand til.

7. De lag, som enes om fællesorganet, ansætter hver sin korrespondent, som paa sit lags vegne og til laget's brug tilstaaes mindst en side af bladets spalterum af hvert nummer.

8. For at give tilstrækkeligt spalterum anbefales, at bladet forstørres til almindeligt magasinformat.

Ørbødigst,

Martin Ulvestad.

Minneapolis, 16de April, 1912. (Ojffentliggjort før.)

8 af bygdelagene havde uden forbehold gaaet ind paa at gjøre „Samband“ til fællesorgan, andre var „paa vei“ med at gjøre det. Sagen maa dog udvikle sig noget mere fuldstændigt, før der kunde blive tale om at incorporere. Prof. Veblen tilskyndedes at fortsætte med udgivelsen af Samband som hidtil og tilfagdes støtte i dette sit arbejde.

Bestyrelsen (for 17de Maifesten) bestaar af følgende fire medlemmer: Prof. A. A. Veblen, formand; Past. L. P. Thorkveen, viceformand; Redaktør A. A. Trovaten, sekretær og L. A. Walby, kasserer.

Bestyrelsen blev gennem enstemmig beslutning bemyndiget til at supplere sig selv med 3 medlemmer, saa der ialt bliver 7. Disse bliver staaende som bestyrelse til 17de Mai festlighederne er afsluttede.

Bestyrelsen bemyndigedes til at bevilge passende erstatning for arbejde, som maa indføres med særligt henblik paa ikke ta stifte gjæld. Som regel skulde bevilningerne gjøres før arbeidet paabegyndtes.

Bestyrelsen bemægtigedes til at sammenkalde „arrangementskomiteen“ (en fra hvert lag) naarjomhelst dette viser sig nødvendigt.

Protokollen besluttedes offentliggjort i „Bladene.“

Det saamdrægtige møde blev derpaa hævet, og de bortdragende jølte, at man nu var et skridt nærmere maalet, end da man begyndte.

Minneapolis, Minn. 25de Oktober 1912.

L. P. Thorkveen,

(Mødets sekretær.)

Vore mænds- og kvindenavne som en del af vor fædrearv.

Af Knud M. Helle.

For Israels folk — et af de ældste kulturfolk — var arv en hellig ting, enten den bestod i gods og eiendom eller fra fædrene nedarvede jæder og skikke, eller allermest i deres gudsdyrkelse, og dette var årsagen til at de kunde bestaa som en selvstændig nation omgivne, som de var, af mægtige hedeniske folkeslag. Havde de søiet sig efter de mægtigere nationers jæder og skikke, gudsdyrkelse o. s. v., saa vilde de ikke have bestaaet som et særskildt folk, en egen nation i 1450 aar, som er tidsrummet fra Josva førte dem ind i Kanaan til Kristi fødsel. Den israelitiske gudsdyrkelse bestod ikke bare i tempeltjenesten, men ogsaa i det daglige livs højsler, deres gjøren og laden, saa at deres hele liv var en gudsdyrkelse. I deres benævnelser af ting og personer ser vi udtryk for deres tro og haab. Alle israelitiske personnavne have en saadan betydning. Saaledes betyder f. ex. Abraham, mange folks fader; Jakob, den listige; Juda, den lovpriiste; Mojes, den som trækker en anden op af vandet; Nojes, han borttager og han læger; Samuel, han er begjæret, og jeg er hønhørt af Gud; David, en elsket; Salomo, en fredelig; Daniel, Gud skal dømmes; Esaias, Jehovas frelse; Elias, Jehova er Gud; Ezechiel, Gud gjør stærk; Malachias, Jehovas sendebud, engel; Johannes, Herren er naadig o. s. v.

At Israeliterne opfaldte sine slægtninger se vi af Luk. 1, 61, hvor Zacharias og Elisabeths naboer og slægtninger vilde kalde barnet efter faderen som var bleven stum, skjønt Gud havde betegnet hans navn.

Mange blandt Nordamerikanerne høre de ovenfor anførte navne uden at kjende deres høje betydning, særlig de som ere fødte i Norge. Men, ved siden af disse bibelske navne, har de ogsaa bragt med sig en overskud af norrøne navne, som haade

har betydning og klang for den, som kjender oldnorsk sprog, og som det burde være vor skyldige og hellige pligt at bevare gennem alle Tider.

Svar Nafsen synger: „Lat os ikke forfæderne gløyma under alt, som me venda og smu! For dei gav os ein arv til at gjøyma. Han er større, enn mange vil tru.“ Men det bedste bevis for at vi „gløyma forfæderne“ er vel at vi nedlægge, sløise eller aflægge deres navne, som nu synes at være en modejag blandt de yngre slægter af Nordamerikanere. De betragter dem som noget uhensigtsmæssigt atpaahæng under vore forhold; de siger: at de norske navne er for lange, for tunge at udtale og dertil klangløse. Kort sagt, de kalder dem ubrugelige og anser dem for noget gammelt skrab, som man helst bør se at blive kvit saa fort som muligt. Men dette er simpelthen en forbrydelse mod det nordamerikanske folk. De river ud et blad af dette folks fremtidshistorie, som maaske engang i tiden vilde være et vigtigt bindeled, og som vil koste tid og møie at saa opklaret. Man prøver f. eks. nu at bevise, at Geo. Washington var af norsk byrd; men, hvem kan bevise det? Hans navn, baade fornavn og familienavn, er jo helt og fuldt ud engelsk. Ligedan kan ætlinger af vor tids norske vassfejeringer blive eftertidens store mænd; men med et engelsk navn, saa er de tabte for det nordamerikanske folk. Det maa være lidet bevendt med tankelivet hos saadanne folk, som forandrer eller forkaste de norske navne, og man fristes til at tro, at det kun er naragtige folk, som gjør det. Tyskerne og Frankmændene gjør det aldrig. De beholder sine navne, om de end er saa bagvendte, at ingen Amerikaner vil kunne sætte dem isammen — skrive dem — efter udtalen.

Ikke alle Nordamerikanere ere hildede i denne skjæve opfatning. Det var saaledes en ældre Sætersdøl, hvis hustru havde født ham en søn, som han vilde kalde Vjng efter far sin:

men en sviger søn gjorde indvendinger og sagde: Kald ham heller Charles eller Sam. Det bragte svigerfaderen ud af fatning, og han sagde: Nei saa f. g. m. om jeg rejser oppe skar kan di (Sviger sønnens heste hedte Sam og Charli) mæ min sønæ! Det gaar an at leve i Amerika, om man har et norsk navn og det gaar ogsaa an at bruge det i uforandret form; man trænger slet ikke forandre t. ex. alle navne, som begynde paa T. til Tilda og Tom o. s. v.

Lad os bruge de norske navne og paa den maade reise vore fædre et værdigt, skjønt, levende og varigt minde, som tydeligere taler Normannaættens jag i Amerika end noget marmormonument. Lad det være regel for de yngre slægter, at de opfalder sine forældre og nære slægtninger i sine børns navne, som man gjorde i Norge, saa det bliver en slags opstandelse eller fornyelse af slægterne paa samme maade som N. D. Vinje sagde om maanen: „at han kveikjæst i den eine enden, naar han sloknar i den andre.“ Og i digtet „Storegut“ siger han: „Det Olav paa Olav var, jo længe som der var spurgt te eigar av Norigar.“

Saa navnerækkerne i gamle norske familier var som østest ligejaa regelrette som den danske kongerække. Lad os saa bruge de norske navne om de end ikke alle har norsk oprindelse, saa er de dog klædt i norsk sprog, som ogsaa er en herlig arv.

Nu medpionerer i Clayton og Fayette Co., Iowa.

(Fortsættelse.)

Af G. Gregerson.

Blandt pionererne af Clayton Co. kan ogsaa nævnes Halvor Gislefson. Han kom med sin familie hertil landet saa tidlig som i 1854 eller 1855. Halvor var født øverst i Norge, Nu medal den 19de Feb. 1826. Hans moder døde vist medens Hal-

vor var ganske ung, saa Halvor blev opfostret hos nogle gamle børneløse folk, Halvor og Sigrid Skogen, af hvem han var en slægtning. Hans far Gisle Pontedalen var en gammel handelskarl, der slakked omkring med skræppen baade i hjembygden og tildels paa østlandet. Særlig fra Opdal var mange, næsten de fleste unge gutter, som skulde prøve denne beskæftigelse, og mange svang sig til rigdom, medens en del ogsaa fattede overstyr, det de fortjente. Gisle Pontedalen kan jeg huske en eneste gang og dette minde har sat sig fast i min erindring, det var ikke noget lyst minde. Han døde vist paa Gaustad, hvortil han var bragt, da han blev uheldbædelig sindsyg. Som jagt, Halvor blev opdraget hos sin onkel og tante, og han havde et godt hjem. Gamle Sigrid Skogen var en dygtig kone.

Halvor forsøgte vist ogsaa, som „framhandler“ i sin ungdom; men da rygget om eventyrlandet i vesten naaede hjembygden, besluttet ogsaa Halvor at forsøge sin lykke der. Han var vist gift fra Norge. Hans hustru Gunhild Pederson var født 4de Juni 1827. De havde 5 børn som lever, der alle ere fødte her i landet. Nogle ere vist ogsaa døde antagelig et par af de ældste, der var fødte i Norge. Deres børns navne er: Peder, Sigrid, Halvor, Rangdine og Ole. Peder er født 4de Mars 1855, har familie og har boet i flere aar ved St. Ansgar, Ia. Sigrid var født 4de Okt. 1857. Hendes navn nu er Mrs. E. E. Lønsgaard og de bor i Town of Marion. Halvor var født den 23de Nov. 1860. Han bor med sin familie paa sit fødested. Rangdine var født 6te Apr. 1863, er gift med en Amerikaner og bor i Vinton, Ia. Ole, den yngste, er født 20de Aug. 1865, har familie og bor i town of Marion.

Det er ofte blit sagt om de første jellere, at de begik et stort fejltrin, da de gif forbi en hel del prairieland, og hid til Turkey river og tog sig nogle bratte hauger og dale til sit fremtidige hjem. Men tænke vi nærmere over sagen, saa var der to

ting, som de ikke kunde undvære; de saa efter et sted, hvor der var et godt vandspring og nok af skov til brændsel. Vi havde vist gjort ligedan, om vi som kom senere havde været i deres sted, der var ingen maskiner den gang til at bore efter vand, og derfor blev flere tusen acres af sladt prairieland liggende og kom i spekulanternes hænder og er nu for flere aar siden opkjøbt af tyskere og værdt idag op til 150 dollars pr. acre.

Gamle Salvor Skogen og hustru er døde for flere aar siden, men deres minde lever, og det er dette vi ville bevare for de kommende slægter.

Deres søigersøn Østen Landsgaard, nu kjendt under navnet E. E. Landsgaard, var født i Landsgaard i Nore 26de Nov. 1853. Hans forældres navne var Østen Evenson Sætre fra Næs i Hallingdal og Helga Gundersen Landsgaard. Gamle Østen kom til Nore som arbeider, blev gift der og boede der til sin død. Jeg kjendte begge hans forældre. Sønnen E. E. Landsgaard udvandrede til Amerika i Juni 1880 altsaa en af de som senest ankom her til vort settlement fra det gamle land. Han boede omkring et aarstid her i Clayton Co. og rejste da til N. Dak. og tog sig en pre-emption claim. Efter 5 aars ophold der folgte han den og kom tilbage til Clayton Co., hvor han købte sig farm her i Marion, hvor han har boet nu 25 aar. Et aars tid efter hans tilbagekomst fra N. Dak. blev han gift med Wijs Sigrid Skogen. Hun er omtalt ovenfor. Deres ægteskab er velsignet med 5 børn. Harald deres ældste søn omkring 23 aar gammel driver nu hardware forretning i St. Olaf, Ia. George er 20 aar, Arthur er 17, Hulda 15 og Sophie 12 aar gammel.

E. E. Landsgaard havde 4 søskende. Gunder bor i Norge, Ole bor ved Milton, N. Dak. Anbjør, enke efter Wetle Noe (Nudi), bor som før omtalt her i Marion. Even Landsgaard opholdt sig en tid her i Marion, var i flere aar post-

fjører fra Postville til Gunder, Ia. Men saa rejste han til Pine Co., Minn., hvor han døde for en del aar siden. Hans enke, med børn der nu alle er voksne, var en datter til Gunnulf Høftepladsen, men han købte senere Heggelien i Nore og bor der fremdeles, om han endnu lever. Mrs. Even Landsgaard kom herved igjen med sine børn og bor i nærheden af Clermont, Ia.

Mr. E. E. Landsgaard har indehavt flere tillidsposter i Clayton Co., saasom Justice of the Peace o. s. v. I en fem aars tid har han været en af direktørerne i Elgin Savings Bank en stilling, som han endnu har. Mr og Mrs. E. E. Landsgaard er hyggelige folk. Den som aflægger dem et besøg er altid velkommen.

Ole Nelson Hegna var født i Opdal, Norge i Apr. 1842. Han kom hertil landet ganske tidlig, ialfald nogle aar før borgerkrigen udbrød. Ole deltog i krigen; han blev jaaret og laa længe paa hospitalet, før han kom hjem. Jeg haaber at saa en fort beretning fra ham om hans oplevelser i krigen, som jeg haaber senere at kunne meddele. Den 3die April 1871 blev han gift med Mrs. Julia Gundersinger (født Wijs Gullaug Anderson, Nore). Hun var enke efter en tysker. De havde boet i Wis., hvor manden døde. De havde ingen børn. Hun var ældre end Ole og var født i 1826, og altsaa 45 aar gammel da hun blev gift med Ole Nelson. Hun havde sammen med sin første mand lagt sig til en stor formue. Hun arbejdede stadigt paa et hotel og hendes mand drev skindhandel i flere aar. Da han døde fik hun vist ved testamente hele deres eiendom. Hun flytted da herop og boede nogle aar hos sin søster, Mrs. N. Nelson. N. Nelson var ogsaa en broder til Ole Nelson. De boede en tid i Highland township, men flytted i 1872 eller 73 til N. Dak., hvor han er død for flere aar siden. Hans enke

lever og bor deroppe og tildels har hun boet paa Blooming Prairie, Minn.

Men tilbage til Mrs. Julia Gunderfjinger. Medens hun opholdt sig hos sin søster, var jeg rundt og samlede subscription til Marion kirke. Hun var nylig kommen fra Wisconsin, men hun subscriberede alligevel \$50.00, som en gave. Men da hun blev gift, og de købte sig farm og kom til at bo nærmere kirken, gav de noget over \$200.00 mere. De købte sig et stykke land lidt sydvest for Gunder, hvor de boede i mange aar. De solgte da sit land og købte sig en lot, og byggede sig et pent hus paa Gunder, hvor han fremdeles bor. De var rigelig velfiguet i timelig henseende, og paa sine midler sparede de ikke naar det gjaldt at hjælpe saadanne, som var trængende. Særlig nød, med flere, hendes gamle forældre og to af hendes søstre godt af deres hjælp. De levede i trange faar i Norge; men hun tog dem herover og hjalp dem til, saa de behøver ikke at sørge for sit timelige udfomme. Hendes forældre vare gamle, da de kom hertil landet; hun kostede dem hid, tog dem til sig og sørgede for dem til deres død. Gamle Mrs. Nelson var en flittig kirkegjænger; hun savnedes aldrig i kirken, saalænge hun var saapas at hun kunde komme der. Hun var saavel i mange aar og svært nedbrudt af gigt, ligesom hun ogsaa blev ganske tungbørt, de sidste aar hun levede; men selv efter den tid var hun altid i kirken, naar hun for sin helbreds skyld kunde komme der. De tog til sig et par fattige børn, som de gav en god opdragelse. Den ene af dem Mr. Amundson bor i byen Clermont, hvor han i en række aar har bestyret farmer creameriet der. Mrs. Ole Nelson døde for en seks, otte aar siden.

Ole Nelson bor fremdeles paa Gunder, han har en god husholder og befinder sig vel. Han er i flere henseender en dygtig mand; han har gode evner, er en skarp tænker og en god tæler.

Om han end ikke er i besiddelse af nogen anden skoleuddannelse end hvad han fik i den lille religionskole, vi havde i vor barndom — og den stod ganske lavt — saa kan han holde en nok saa logisk tale. Han er veteran fra borgerkrigen og har pension. Til trods for, at han har naaet støvets alder, er han endnu rask og rødig. Som før sagt haaber jeg senere at meddele noget med hans egne ord om hans oplevelser i borgerkrigen, da jeg ved han har holdt foredrag derom i ungdomsforeningen i Marion menighed.

Even Nelson, en broder til Ole Nelson Segna, kom ogsaa hertil landet ganske tidlig, omkring aaret 1860 eller 61. Han havde familie med fra Norge. Hans kones navn var Turi Simundson, begge fra Dypdal. Hans hustru døde for flere aar siden. De havde 3 børn: Nils, Simund og Karoline. Nils var vist født i Norge. Han er, som før omtalt, gift med Wiis Mari Benjon her fra Highland og de er bosatte i Inwood, Ia.

Simund er født den 18de Aug. 1862. Han er gift med en broderdatter til Lars Wetleson. Hendes navn er Helga Selgeson. Han boede en tid paa sit fødested, men solgte det og købte sig en større farm nærmere Gunder. De er børnløse folk. Karoline er født den 11te Sep. 1871. Hun er, som før meddelt gift med S. G. Erickson og bor i Grand Meadow township. — Even Nelson boede de første aar efter at han kom her til landet ved Blooming Prairie, Minn.; men da han ikke likte sig deroppe — der var formeget vand der i de dage — saa flyttede han herved og bosatte sig i Marion township. Gamle Even bor nu hos sine børn; han rusler imellem dem. Da han har en del penge kan han tage det roligt paa sine gamle dage. Han er en mild og hyggelig mand og jeg ønsker ham en lys og skøn livsaften.

Gudbrand Olson Mykkestu var født i Beaglid, Røllags prestegjeld, Numedal, Norge den 20de Dec. 1829. Han ud-

vandrede til Amerika med Seilskibet „Emelie“ den 11te Apr. 1859 og ankom til Rock Prairie, Wis., hvor han boede i nogle aar. Han flyttede til Clayton Co. og bojatte sig nær St. Olaf, Ia. I 1869 blev han gift med Miss Laura Pederson, hendes forældre var fra omegnen af Kristiania, Norge. I 1910 solgte han sit land og flyttede til Elkader. Han afgik ved døden den 1ste Jan. 1912 efter nogle maaneders haard sygdom. Hans enke lever og bor i Elkader. Han efterlader sig 5 voksne børn, nemlig Ole, Peder og Gustav Olson. Ligeledes Mrs. N. Olson og Mrs. D. M. Olson. De bor alle nær St. Olaf, Ia. Ole er farmer de andre to sønner er bygmestere. Gamle Gudbrand var en stille og juil mand. Han var en række af aar firkeværge i Norway menighed. Hans minde er mig inderlig kjær.

Den norsk-islandske koloni paa Grønland og Eskimoerne.

B. Stefansjens og N. W. Anderjens beretning om de saakaldte lyse Eskimoer som de paatraf i nordøst for Macenziefloeden, har paa ny vakt interessjen tillive for den skjæbne, der rammet den gamle norsk-islandske koloni paa Grønland, og en kort udsigt over dette omtvistede spørgsmaal tør kanskje gjøre regning paa at finde læsere.

Eskimoerne er i antropologisk henseende en meget omstridt race. De skiller sig ved sin gjennemgaaende langfallethed, sin korte fladtrykte næse og sine skraat stillede øine, hvis laag ofte er forsynet med den karakteristiske mongol-fold, noksaa skarpt ud fra Indianerne, paa samme tid som jærlig deres skalleform ignes at forbyde den antagelse, at de oprindeligt skulde være indvandret fra Asien. Flere europæiske forskere, til eksempel engländeren Keane, har derfor sat dem i forbindelse med en europæisk urrace og ment, at de kom til Grønland og Nord-

amerika over den landbro, som geologerne almindelig antar, engang strakte sig fra Norge over Færøerne og Island. I de jensejste aar, efter at man er kommen til kundskab om, at indianerne slet ikke er den ensartede race som man engang troede, ligesom man ogsaa finder store afvigelser blandt eskimoerne, har dog grundige antropologer, som til eksempel F. Boas, begyndt at helde til den mening, at rødhuderne alligevel er nærmere beslegtet med eskimoerne end kanskje noget andet folkeslag.

Mens imidlertid Boas og andre er tilbøielig til at anta, at eskimoerne først naaede sit eiendommelige tyjske særpræg og sin endda mere karakteristiske kultur i Syd for Hudsonbugten, hvorfra de da senere skulde udbredt sig dels mod vest og dels mod øst, hævder andre som dansken Rink og nu jensejst Dr. Nansen, at disse egne maa ha været udfikket for det brug, saa det ligger nærmere at tænke sig, at deres vugge stod paa Nordamerikas nordvestlige kyst med tilgrænsende øer. Der fandtes, mener de, bedre betingelser end andetsteds for den sælsangit og den udstrakte brug af hunde, som udgjør deres kulturs centrum og kjerne. Derfra er de da i tidernes løb trængt længere og længere mod øst, indtil de endelig over Smiths sund naaede det nordvestlige Grønland, vistnok længe før landet opdagedes af nordboerne.

Et andet spørgsmaal er det imidlertid, om Erik Røde og de første islandske indvandrere straks stødte paa disse Grønlands urindvaanere. I sit store verk „Nord i Laakeheimen“ søger Nansen rigtignok at hævde, at saa maa ha været tilfældet. Men det forekommer mig, at hans bevisgrunde ikke er sænderlig tvingende. Nansen har brug for en sliig antagelse i sit stræb med at mistænkeliggjøre Vinlandsjagernes troværdighed, idet han mener, at disse beskrirelse af skrælingerne har laant farve fra eskimoerne, som de isølge ham kjendte be-

dre, eller muligens alene kjendte. Derfor vil han ikke følge den naturlige og almindelige forstaaelse af Nre Frodes korte beretning, der udtrykkelig gaar ud paa, at de første indvandrere kun fandt levninger af baade og stenredskaber, hvilket viste, at den slags folk havde faret der som har bebygget Vinland og som Grønlænderne kalder skrælinger. Denne udtalelse skal ifølge ham ikke betyde, at de ikke ogsaa straks stødte paa selve eskimoerne, og med skrælingerne skulde ovenikjøbet den nøgterne og realistiske Nre kunne ha tænkt paa de hangajfolk, som ifølge irske eventyr og sagn beboede visse mytiske øer ude i Atlanterteren, — en urimelighed, som jeg ikke her skal gaa nærmere ind paa.

Ikke engang den eksisterende beretning om en fangstfærd som Grønlænderne foretog i 1267 langt nordpaa tyder paa, at man paatraf selve eskimoerne, men vistnok dels deres forladte bopladje og dels andre, som de øiensynlig fremdeles beboede, men for øieblikket synes at ha forladt, idet de vel var ude paa en af sine lange fangstrejser. Derimod er det et faktum, at den bekjendte Historia Norvegiæ fra ca. 1230 beretter, at grønlandiske jægere nordenfor de af dem beboede strøg havde paatruffet visse smaa folk, som de kaldte Skrælinger. Dette kan neppe ved en misforstaaelse sigte til Vinlands beboere, og vi har da al grund til at anta, at Eskimoerne og de nordiske indvandrere ialfald var stødt sammen i det 12te aarhundrede.

Den gjængse mening hidtil har nu været den, at de grønlandiske Eskimoer i løbet af det 13de aarhundrede betydelig forøgedes ved ny indvandring nordfra, og at de i det 14de udviklede frigriske egenskaber, der først bragte dem til at udrydde kolonisterne i den saakaldte Vesterbygd (før 1342) og i løbet af det 13de ligeledes i den større Østerbygd. Andre har tænkt sig, at nordboerne delvis eller i sin helhed flygtede over til det amerikanske fastland, og man har freidig jablet om

en kristen koloni paa tusinder i Newfoundland eller endog længere mod syd.

Denne sidste antagelse finder tilsyneladende støtte i biskop Gisle Oddsjøns annaler, der imidlertid daterer sig fra begyndelsen af det 17de aarhundrede. Under aaret 1342 læser vi, at Grønlands indbyggere frivillig opgav den sande tro, forlod al god moral og alle sande dyder og vendte sig til Amerikas folkefærd (ad Americæ populòs se converterunt). Selv har jeg længe siden søgt at hævde, at denne udtalelse i biskopens mund, sandsynligvis kun betød, at de blandede sig med Eskimoerne, hvilket var en forbrydelse ifølge den kristelige opfatning, og det glæder mig at finde støtte for denne antagelse hos Ranzen. Hans Egede ansaa jo ogsaa Eskimoerne for amerikanere, og det er jo et faktum, at idetmindste den største Østerbygd var beboet af nordboer længe efter 1342.

Forstaaet paa denne maade mener Ranzen, og det vistnok med rette, at biskop Oddsjøns beretning stemmer med virkeligheden. Thi det er, siger han, næsten utænkeligt at eskimoernes kultur ikke skulde jeire i kampen, saasnart den stillede paa lige vilkaar med den europæiske. Børn af blandet herkomst optog eskimoernes sprog, særlig hvis moren hørte til den race. En god slump kristne grønlandere drog sandsynligvis til Island eller Norge, efterhvert som forbindelsen med moderlandet truedes og indjørselen blev utilstrækkelig. De som blev tilbage degenererede i fysisk henfæende og tabte delvis sin reproduktionssevne som en følge af utilstrækkelig kornføde. De mistede sandsynligvis ogsaa efterhaanden sit kvæg; der blev mangel paa salt, sygdomme satte ind, og da nordboerne ved begyndelsen af det 15de aarhundrede maa ha været i et betydeligt mindretal, er det lidet at undre sig over, at man ved gjenopdagelsen af Grønland, et par aarhundreder senere, intet spor fandt af nordisk kultur deroppe. I fysisk henfæende viste der-

imod sikkerlig eskimøerne sikre spor af sin blandede herkomst, og selv Hans Egede, der jo ikke var etnolog, nævner at enkelte af dem var vakre og høje.

Teorien om eskimøernes frigeriske optræden har ifølge Nanjen yderst svage ben at staa paa. Vesterbygdens ødelæggelse omtales i en beretning der angives at stamme fra Zvar Baardson, og som indeholder saamange urimeligheder, at den blir lidet troværdig. Zvar og hans følge tør ha besøgt et par fjorde deroppe paa en tid, da den blandede befolkning var paa fangst længere nord. Dette vilde tilstrækkelig forklare, at de ikke fandt folk, hverken kristne eller hedninger, men kun endel stor- og jmaafæ, der gif paa vildstraar. De sidste kunde, som Nanjen bemærker, umulig ha været herreløse længe, thi alene vilde de ikke overlevet en eneste grønlandsk vinter.

I Gottschalks annaler fortælles det, at Eskælingerne aar 1379 anfaldt Grønlanderne, dræbte 18 mand og tog to gutter tilfange. Af Islanderen Bjørn Einarsons fortælling om et ophold i Østerbygden 6 aar senere, synes det imidlertid at fremgaa, at der da var venlig omgang mellem de to folkeslag.

Svad angaar det pavelige brev af 1448 (Nicholas II), ifølge hvilket kolonien tredive aar før var bleven gjenstand for et overfald, ved hvilke hedningerne fra de tilgrænsende kyster bortførte indbyggerne som fanger, har Nanjen, saa forekommer det mig, tilstrækkelig godtgjort, at det sandsynligvis ikke her stört at bygge paa. Disse hedninger kunde umulig været indianere fra fastlandet, og det vilde ganske stride mod eskimøernes natur og økonomiske behov at belejre sig med fanger. De fleste af disse siges desuden at være vendt tilbage senere. Brevet er rettet til de to bedragerer Marcellus og Mathæus, der søgte at bevæge Nicholas V. til at gjøre dem til biskoper paa Island, og sandsynligheden taler for, at paven havde faaet sin underretning om de grønlandske forhold netop fra dem.

Den sidste paalidelige underretning, vi har om reiser til Grønland, gaar tilbage til aaret 1406, idet islænderne Thorstein Helmingsson, Snorre Thorvalson og Thorgrim Solvason med udgangspunkt fra Norge dreves over mod denne ø, og synes at have slaaget sig tilro der i hele fire aar. De ventede muligens paa det bergenske handelsflib, der vistnok da gjorde sin sidste reise.

En ekspedition synes rigtignok ca. 1476 at være udjendt fra Kristiern I, under kapteinerne Pining og Pothorst og med en vis Zon Scolvus som lods. Der berettes imidlertid intet om, i hvilken tilstand man fandt de europæiske kolonister, og aldeles sikkert er det vel heller ikke at de naaede Grønland.

Det er et spørgsmål, om de engelske overfald paa norske kolonier i første halvdel af 15de aarhundrede udtrakke sig til Grønland, men derimod nok ikke umuligt, at enkelte af de talrige fritbtere kan ha naaet øen og paastyndet koloniens opløsning.

Ganske sandsynligt er det heller ikke at bergenske fiskermand i al stilhed sendte et flib eller to derhen efter „Snarrens“ ophør, som udtrykkelig fortalt i Peyrere's „Relation du Groenland.“

Ligeoverfor vilde paastande om udvandring af kristne grønlandere til Amerika i et antal af lige op til 3000 er det tilstrækkeligt at pege paa, at Østerbygden (Julianehaabdistriktet) kun siges at ha havt 190 gaarde og Vesterbygden (Godthaabstregtet) 90. Befolkningen kan da vistnok ingenjinde ha overskredet 2000, mens kirkerne's antal paa grund af den store udtrækning synes at have været 12 i den sydlige og 4 i det nordlige distrikt. Eskimøerne paa øen tæller nu ca. 11,000 og var sikkerlig allerede fra det 13de aarhundrede i stor majoritet.

Vi har overhovedet vistnok ingen grund til at tro, at kolonisternes forbindelse med Amerika efter de første opdagelsesrei-

ser dreiede sig om andet end høist jpredte jeiladser ober til „Markland“ (Labrador eller Nyjunland) for at hente tømmer i lighed med den bekjendte færd i 1347. Historien om en vis biskop Erik Npsis forsøg paa at gjenfinde Vinland i 1121 tør ha noget virkelig at bygge paa; men han synes isaaald at være forulykket paa veien.

Derimod er der vistnok en mulighed for, at grønlandste eskimostammer, efter i de 14de og 15de aarhundrede at have optaget i sig en del nordisk blod, ober Smiths sund eller længere fyd gjenindvandrede til de nordamerikanske øer eller strøget omkring Hudsonbugten, og forsaavidt vilde det være uvidenskabeligt uden videre at paasta, at de af Stefansjons hundre stammer ved Coronationbugten umuligt kan fylde nordboerne sine hvide racemerker, om de da virkelig har nogen. Det ser imidlertid ud til at aviserne i høi grad har forvansket hans udtalelser, og man gjør sikkerlig rettest i at vente paa, hvad American Museum i New York vil ha at si om Stefansjons medbragte samlinger. At der blandt eskimoerne findes folk med rødtligt haar og blaa øine har man vidst længe, og det er udtrykkelig fremhævet i Brintons „The American Race.“ Heller ikke er stammerne ved Coronationbugten og paa Victorialand ny for videnskaben. I Hodges store haandbog ober indianerne siges de at indbefatte Kongormiuterne og Skidniliferne, der dog muligens kun udgjør en stamme, og Boas sætter antallet af alle de isaaaldte centrale eskimoer til blot 1100. Dette var dog i 1888.

Svordan alting er, har vi sikkerlig grund til at følge det af Stefansjon reiste spøragsmaal med interesse.

Saul Diejerud.

En behagelig landstigning i Kristiania, minder fra aar 1900.

Af E. N. Kemme.

Nævnte aar havde Hvidestjernetinjen en storartet ekurjion til Norge med hjemvendende norsk-amerikanere som reiste til fædrelandet paa besøg. Den prægtige damper som dengang befordrede os vikinger paa reisen var „Oceanic,“ den gang iplinter ny, og forresten en prægtig baad. Det tog os syv døgn at seile ober Atlanteren. Veiret var gunstigt og det gif os vel i alle maader. Reizens begivelser i det hele taget skal heri forbigaaes, da det nu er for gammelt. Men vil give tilbedste om den hyggelige seilads op igjennem Kristianiafjorden.

Det var en herlig, vakker Søndagsmorgen i Mai maaned damperen landet i Kristianssand, kastede anker og standjede der en otte timers tid for at landsætte gods og passagerer hjemmehørende der. Dette gav os andre anledning til at stige iland og gaa ud i byen og kjøbe os en appetitlig frokost, som var det første maaltid vi nød paa norsk grund. Jeg erindrer det smagte udmerket, thi de fleste af os havde kanske ikke sølt besynderlig godt eller havt den allerbedste madlyst paa havet. Forresten var det vel for de flestes vedkommende fra 25 til 30 aar siden vi sidst havde været paa norsk jord og nydt et rigtig norsk maaltid. At dette syntes os saa herligt og befom os saa vel.

Saa heistes atter ankeret og vi dampede afsted i rute mod Kristiania. Solen sendte sine gyldne straalere uober det vakre hav, som dengang heldigvis laa der blikstille som et speil. Stemningen blandt den myldrende masse af glade og festklædte passagerer, steg til den øverste rand i hver mands og kvindes bryst, efterhvert som vi nærmede os den norske havn. Solen oplyste de vakre hvidmalte hus, der paa begge sider af fjorden laa og speilte sig i den sølvklare flade. For os reisende, der for første gang gjorde en lysttur tilbage til det kjære fædre-

land, var dette et herligt og opløftende skue. Paa enhver grøn flek mellem de rigt beklædte marker og grønne sfoglundede, paa begge sider, stod der et af disse tiltalende hus. Og mange andre naturfjønne billeder fængslede vor opmærksomhed. Endelig passeredes Hovedøen og saa ligger Kristiania for os, badende sig i den synkende sols straalser. Det vrimslede af smaa lystbaade, der med pilejnar fart ilede forbi skibet, og var fuldpakkede med festklædte, glade tilskuere. Paa bryggen og nærved var der ikke rum for den myldrende masse som var mødt frem. Det hrede af søndagsklædte folk oppe i bjergknattene og grønholtene. Paa de tilgængelige affatser, isørte høje sommerdragter, saa man dem viftende sine snehvide lommestørklæder til velkomsthilsen. Saa kastede skibet anker.

Vi havde et hyppeligt jangkor ombord, som havde beværtet os med sang paa hele reisen. Det var de herrer Reimestad, Løbeck, B. B. Gaugan og Pastor Brønø, med flere. Saa blev der nu for sidste gang afsunget en dertil valgt jang af foret og alle ombordværende passagerer stemte i. Vi var alle enige at dette var meget opmuntrende og rørende at høre. Jeg skal kun gjengive omkvædet af jangen, som lyder sliq:

Norge, havomfrandsjet Norge,
Sommerjol om hjem i nord, hjem i nord!
Over hav, som vikingtog,
Søner, der til Vinland drog,
Kommer nu og gæster glad sin gamle mor.

Øredøvende hurraraab gientoges flere gange fra passagerer og besætning, som beivaredes af Kristianiafolket ligesaa Klangfuldt, saa gjenlyden af det fortryllende ekko hørtes fra de grønne skove saabelsom fra de prægtige fjeld med deres snehvide toppe, langt borte i synskredsen. Nu blev der liv blandt passagererne. Alle strømmede ud for at se efter sine kjære kjendte paa bryggen. Rejsens bekværligheder er nu glemt. En-

hver drømmer om lykke og mere festlig glæde. Stunden er kommet nær, at vi faar hilse paa vore kjære i vore gamle hjem, hvor vi først havde set dagens lys, der hvor vor vugge stod hvor vi havde vor lege- og tumleplads da vi var uskyldige smaa.

Gamle Norge.

3 nitten hundred jeg dig gæster,
Det er i mindet om min færd,
Sjælens blif paa dig sig fæster,
Paa dit folk, paa læg og lærd.

Gid jeg mellem dine fjelde
Paa en solgyldt sommerkvæld,
End faar glædestaarer fælde,
Drikke af det aarekvæld!

End saa vandre paa de Stier
Svor min kjære moder gif,
End saa se de gyldne luer
Jeg som ung til skue sig!

Da et kys jeg paa dig trykke
Skal af hjertens trang, mit land!
Og da skal min livsens lykke
Stige til sin fordums rand.

Fra mit besøg i Newfoundland.

Af W. L. Wick.

Om Newfoundland havde jeg læst en hel del, og da jeg en vakker dag fandt at ha en jets ugers tid til en lysttur, bar det afsted til Nova Scotia, Cape Breton og derfra med dampbaad

til St. Johns, en distance paa fem hundrede mil i noget af det mest oprørte hav jeg nogeninde havde været udsat for. Det er saa underlig med den som tar ud paa eventyrlige reiser, han blir altid udsat for noget af hvert.

Newfoundland er en stor ø, af samme fladeindhold som Staten Ohio, cirka 40,000 kvadratmil. Den ligger paa østtiden af Canada, blot 1700 mil i vest fra Irland, og bare stik fra Amerikas fastland ved Labrador af Belle Isle strædet, en afstand af 15 mil. Det er endnu en særskilt engelsk provins, omend det har været paa tale flere gange, at komme ind under Canadas regering. Men dette kan ikke saa let la sig gjøre, da provinzen staar i gjæld til et beløb af \$16,000,000, en sum som ikke kan dækkes, dersom ikke England betaler den, som ikke er muligt nu for tiden.

Kysten er høi og stiger op fra havet en 400 fod. Dybt indskaarne fjorde findes overalt; og i disse fjordeviger finder man mer eller mindre skog, saasom birke, naaleskog o. s. v. Det indre af landet er ikke meget bebygget, og overalt bestaar det af torvmyrer, fjeldtoppe og ødemarker som paa Norges høifjeld. Fjeldtoppene kaldes tofts og kan sees langt paa sjøen som runde vogler, begroet af mose. Der er saa som overstiger 2000 fod i høide.

Klimaet er koldt og fugtigt til næsten alle tider paa aaret. Taage hænger over landet, helst ved sydkysten, netop som ved vestkysten i Norge, og er saa tyk at det er umuligt uden kompas at komme frem paa sjø eller land, saalænge som taagen omringer kystlandet.

Jorden gir af sig om den blot blev dyrket. Her findes ogsaa kulleier og jernmalm af rigt indhold, men ingen vil arbeide paa jorden og slet ikke i miner. Indbyggerne taler om fisk og tænke paa fisk og intet andet. Fiskeri er landets vigtigste næringsvei. Der fisses hummer, sild og laks, og sælsangst drives

Men søns jordelagtigste forretning er torfeskiftet paa banterne, som ligger i syd af øen. Banterne, som de kaldes i det dagligdags sprog, er et lavtliggende plateau som stiger op imod havsladen og har et fladeindhold af flere hundrede kvadratmil. Videnskabsfolk siger at engang i tiden langt, langt tilbage var denne underjordiske strækning kanske en del af det amerikanske kontinent. Men om dette kan jeg intet vist fortælle.

Paa banterne mødes den iskolde Labradorstrøm og den varme Golfstrøm, og saaledes faar man den evindelige taage, netop som fra en kaffekjedel. Strømmene fører med sig smaa dyr, og saaledes slipper torfsen, som ikke er saa „tosjen“ som man tror, at svømme langt efter søden. Om der end fisses torf til en værdi af fem millioner dollars aaret, saa synes ikke fangsten at bli mindre. Der er ligeaa meget fisk der nu som for mange aar siden da leiet først blev opdaget. Man kan ikke være paa øen mange dage før man hører om banterne og blir beviist den ære at bli tilbudt at saa være med paa en af de hundreder af baade, som daglig drager derud for at gjøre en fangst.

Det er ikke bare Newfoundlanderne, som fisker her, men alle verdens nationer, og i havnen ligger store fartøier fra alle lande og bare laste med klipfisk og losje ud salt. Franskmænd er der mange af, som kommer aarlig hertil fra Normandiet, for at fiske. De eier nogle øer i nærheden, hvor de tørker sin egen fisk og hvor de kan lægge ind proviant og kjøbe sit eget salt og fiskeagn.

Her har været megen tvistighed om disse banker, da Newfoundlandersfolklet paastaar at de er deres og at øen blev befolket af fiskere fra først af, og at de bør ha monopol paa fisken, netop som Rockefeller har paa olien. Denne tvist har været i retten gang paa gang. Nu er det saa at ingen kan nægtes at fiske der, men Newfoundland, som ligger tæt ved, kan nægte fremmede at komme iland og tørke deres torf og kjøbe salt.

indtagen til landets fordel paa en eller anden maade. Det er nu umuligt for en at komme lige fra Norge hertil uden at maatte søge til land for at afstaa lasten eller at lægge ind proviant. Saaledes maa disse som fisker jaelge sin last eller reise hjem med den, uden at faa tørke den til rette tid. Næsten hele øen er belagt med tørsk og man tørrer den paa hus, paa stænger og paa fjeldknause, og naar vinden blaafer op faar man fjæraaf i øinene og kauske fisk i dusinvis i fanget. Med at tørke fisk arbejder børn, gamle kjærringer og halte mænd, som ikke længer kan være paa havet.

Om nogle dage blev jeg kjendt med flere Nordmandi og Bretagne Franskmænd og meget indtaget i disse kvikke, vennelsæle og gjeftfrie mænd, som de sad i baadene, ferme og staute, „ikke faa ræd av ei norvestte høie.“ Medens andre af deres race sidder hjemme og nyder et rigt lands velsignelser er disse fiskere paa havet for at friste livet af sig, som de siger. Efter at være kommet i tale med dem var det som om jeg vankede iblandt landsmænd. De var ikke franskmænd som jeg havde lært disse at kjende før. Nu kom jeg ihu, at det var netop i Normandiet disse staute mænd under Ganger Rolf satte sig ned, langt tilbage i tiden, og disse deres efterkommere paa fædrenes side er endnu i besiddelse af mange af hine fædres jæder og skikke. De eier endnu, mer end deres øvrige franske frænder, den rolige energi og den tause fornuft, og lusten til sjøen er endnu ikke ud-død i racen.

Ved at je paa disse bankfuttere komme ind og lægge ud, kom jeg paa at en tur derude paa banerne vilde være en lyst-tur som jeg aldrig vilde glemme. Jeg blev kjendt med nogle Lauenburg fiskere, bojatte i Nova Scotia, som havde lagt inde nogle dage for at lægge ind salt og kjøbe proviant. De vilde at jeg skulde følge dem ud en morgen. Jeg gif tilbage til hotellet den aften med hovedet fuldt af sjøhistorier og sovuede ind,

drømmende den hele nat snart om en tur snart om en anden. Jeg drømte om skumkammer, om sjøkaer, om fluer, og om disse dødningsbaade om hvilke Jonas Lie, fortæller. I alle disse idrætter var jeg hovedpersonen.

Næste morgen var jeg tidlig paa jødderne og ned til bryggen i al hast. Men nu blæste der en storm, saa fartøjerne ryk-fede i fjættingerne som om det var en virkelig orkan. Jeg begyndte at tabe noget af lusten. Nu fik jeg ogsaa høre at det var ikke sikkert naar de kunde komme tilbage. Turen kunde kauske være i fulde fire uger. Det kom saa meget an paa veiret og paa lykken med fansten. Jeg blev forbløffet ved disse ord fra en af mandskabet, og gif til skipperen, takkede for tilbudet og trodde at det var kauske bedst for mig at stanje paa landjorden disse uger istedenfor at ligge derude paa banerne og bare je paa fisket i al denne tid; og dertil kunde jeg kauske komme til at være sjøsyg hele tiden paa kjøbet.

Jeg kunde ikke andet end komme ihu at mine fædre i flere slægtled fristede sjøen blot for at faa noget til familiens leve-maade. De folk maatte paa sjøen, der var intet andet at be-stitte paa de trakter i Norge. Men de bejad mange ædle egen-skaber — udholdenhed og dygtighed og en djærv kraft til at komme sig frem. Som smaagut tænkte jeg bare paa at være sjømand. Alle gutter dersteds tænkte paa det samme. Man kommer ikke paa ulykker bare ved at staa paa skibsbaugen naar fartøiet lægger til land paa en jolskindsdag. Derfor er det at hver en gut higer efter eventyr paa sjøen, og lytter til historier ved de ældre fra deres færd paa havet.

Ulykker finder man overalt, ikke mindst ved Newfoundland's taagefulde bredder. En dag drog jeg med dampbaad langs kysten for at seje landets npperlige fjorde, bredderne dækkede med birkeløv overalt, og jøsen skjen netop som om det var oppe i Telemarken. Der var nogen varme derinde bag aaser og

bergfaufer og jeg syntes dagen var prægtig for en som kunde se og beundre landets maleriske ynde. Ved et af stoppestederne kom der ombord to mænd som var blevet optaget paa isjæen to hundrede mil ude, fundet næsten døde i en dory, der var kommet udenfor lyden af skaaddehornet. En var i femti aars alderen, den anden var en ung gut paa 17—18 aar. Begge var meget medtaget og havde rullet i denne lille pram derude i strømmen i fem dage uden noget at spise og uden vand, andet end regnvand som de samlede i deres sjøklæder. Jeg udforskede hvad de havde tænkt, hvad de gjorde, og om de havde troet de kunde komme fra det med livet. Gutten græd blot, naar han tænkte tilbage paa den tid da de levede aar paa nogle dage. Den ældre mand var mere hærdet og kunde fortælle hvor de saa røg fra dampbaade, jatte op en aare med en trøje paa, som nødsignal. Til sidst kom en dampbaad og tog dem op mer døde end levende.

Nu ønskede jeg at vide om de vilde paa isjæen igjen. Gutten sagde, nei, det skulde være sidste gang for ham; mens den ældre mand svarede: „Hvad skal jeg gjøre andet end at tage ud paa isjæen? Her er jo intet andet at bestille ved disse bariske kyster.“ Jeg tænkte paa disse vidder herude i vesten, som bare venter paa jorddyrkere, og hvorledes farmerne i vesten har arbejdet sig frem i disse aar, medens disse Fjoudlændere har neppe hatt nok til at leve af og sidder altid i gjæld. De maa paa isjæen hver sommer for at kunne betale forrige vinters konto til kjobmanden. Paa lignende maade lever negeren i syden. Han er altid et aar i skyld, og handelsmænd derne bare siger, hvis den sorte mand var bedre stillet saa kunde han ikke styres.

Saa kommer nu hertil forat sætte sig ned som indvandrere. Men øen var tidlig bejendt som et ypperligt sted for de nedkuede flasjer i Europa, før vesten blev aabnet i staterne.

John Cabot fandt landet, siges der, i 1497, blot fem aar

efter Columbus opdagede Vestindien. Men ikke før 1750 blev landet rigtig befolket. Der var fra det første mange som bodde her blot en tid om sommeren, for at fiske, og drog saa tilbage igjen. Ved enden af det attende aarhundrede var der kanske 12,000 indbyggere. Nu tæller man 325,000 medregnende Labrador, som tilhører provinzen Newfoundland.

Vi nordmænd kan ikke andet end tro, at omend Cabot laudedede her, som nævnt, saa var Vinlandsopdagerne her fem hundrede aar forud. Det er neppe at tvile paa, at de sejlede igjennem Velle Isle strædet, ned ad Labradors kyst lige til Cape Breton, Nova Scotia og Ny Englandskysten. Nok er det, de lagde veien til Leifs hoder uden at miste landmærkerne, som det siges i sagaerne. Jeg ved der er delte meninger om hvor Vinland laa, og om landet som Vinlandsopdagere kaldte Markland eller Helleland. Flere af de nyere historikere tror at de gamle Vinlandsfarere fandt først Labrador (Helleland) saa Markland (Newfoundland) og saa Nova Scotia (Vinland). I følge de ældre historikere, ja som Professor Rafn, Professor Anderson og flere, saa betydede disse navn Newfoundland, Nova Scotia, og Ny England. Den som vil rejse langs disse landssteder kan godt se hvorvidt der burde være delte meninger derom. Og hvor Vinland laa, saa er det vist at disse nordmænd vilde ikke bli forbausset over nye opdagelser i Newfoundland eller i Nova Scotia. De vandt længere frem end dette. „Dag og nat var langt mere lige lange end hjemme“ hedder det i sagaen. Det vil lidet passe paa Newfoundland, som ligger bare ti grader længer syd end Norges sydligste punkt. Man kunde ikke kalde Newfoundland Markland medmindre disse kyster er blevet forvandlet siden de hvide kom dertil. Dette skal nok ikke være tilfældet. Skogen er nemlig opsprunget ved de mange fjordarme efter kysten, hvor vinden ofte blaaer for me-

get for skogvækst, netop som i Norge ved den vestre kyst fra Fæderen til langt nordpaa.

Det synes mig at Vinlandsopdagelserne kom til Labrador ganske ret syd fra Grønland. Naar de fandt kysten fulgte de den ganske hele veien nedover, og vilde derfor ganske ikke tænke paa landet mod øst. Det kaldt lettere og kortere at følge kysten paa den vestre siden af Newfoundland end rundt den lange og vindhaarde vei paa østsiden. Fra Cape May til Cape Breton er det bare et hundrede mil. Strædet, som skiller Cape Breton fra hvad nu kaldes Nova Scotia, fandt vel ikke disse sjømænd. Dette sund er trangt og langt og ikke let at finde, helst for opdagere som bare tager pynter og fjorde i øiensyn. Med Helleland menes enten Newfoundland eller Labrador, hvis de reiste paa vestsiden og ikke bemærkede dette land. Nova Scotia er sikkert Markland, og ikke Vinland, som Storm mener. Baade Cape Breton og Nova Scotia er flade og beboet med isog. Derfor svarede Leif, „vi skal give landet navn efter dets beskaffenhed.“

Disse Vikinger vedblev at holde forbindelse med Vinland i lang tid. Det har synst uforklarligt hvorledes disse sjømænd kunde finde veien til Leifs boder. Men saa eller ingen tabte veien. Nu er det let at forstaa, hvis en vil ta karten og se netop hvor de sejlede. De vidste om Grønlands indpunkt, for vi har fundet steder, de byggede paa vestsiden. Fra Grønlands indpunkt sejlede de i syd, paa Labradors kyster. Saa kunde de ha land paa styrbord hele veien til de kom til Vinland og undgaa at sejle ud paa østsiden af det vindhaarde Newfoundland. Hvis de saa gjorde, saa er man sikker paa, at de hadde Newfoundland paa østsiden da de sejlede ned St. Lawrencebugten til pynten paa Cape Breton, saa langs landet lige til den sydvestre pynt ved Nova Scotia, og saa en dags reise til Vinlands sommerduftende bugter, som nu kaldes New England.

Seilede man ikke hjemme langt nordpaa uden kompas, i smaa aabne baade, langt ude i havet, og fandt de ikke veien? De vidste hvor langt en kunde sejle i almindeligt veir fra sted til sted; og de sejlede altid med land paa den ene eller den anden side, som de styrede imod hvis de kom til at miste kursen. Det var et lykketræf for Bjarne da han fandt landet. Men naar han kom til Grønland og fortalte, paa hjemreisen, at det tog saa lang tid til at sejle tilbage, saa kunde ikke de andre som fulgte efter miste kursen men finde det sted som Bjarne først hadde opdaget.

Men det er ikke netop om Vinlandsreiserne jeg ønsker at fortælle denne gang, men om Newfoundland som jeg fandt det, og om Fjandlænderne. Her er saa skandinaver, som har sat sig ned. Man træffer ikke mange, undtagen de som sejler fra skandinaviske havne. Næsten alle af jettlerne er komne hertil fra Wales, Cornwall, Irland og øerne paa vestsiden af Skotland. Saa kommer hertil nu, for næsten alle Europæer tager ud til Canada eller de Forenede Stater. I almindelighed saa er fortjenesten liden, naar man sammenligner indtægterne med hvad man tjener i Amerika. Dertil er der en stor told paa alle varer som indføres, saa at det er koftbart at leve her, hvor ingenting udføres andet end fisk og tran.

Jeg fortalte, en som sad i smaa kaar, om disse sletter herude i vesterheimen, som bare laa og ventet paa en eller anden villig til at følge ploegen, og hvad han kunde tjene der. Manden paastod at netop der var stedet, for den lærde dommer hadde fortalt engang i et foredrag, at de hadde saet salt og sirup paa frilisten. Det kan nok være, de har salt og sirup paa frilisten, men det er umuligt at leve af disse to ting. Folket er idethesetaget uvidende og forstaaer ikke at komme sig frem. Saa har spillet nogen rolle i landets historie. Deres politiske selvstændighed er længe siden tilintetgjort, og deres nationale eiendom-

meligheder, hvis de nogengang har høvt saadanne, er blit forlidet fremelsket af England, som synes bare at bruge denne ø som en provins, netop som Norge behandlede af Danmark i sin tid. Der skal noget til for det lille rige at hævde sig, naar baade pengemagten og den politiske styrelse er stik imod landets bedste. Kunde de bare komme ind under Canadas frie regering og bli selvstændige, hvor de kraftige, fremtrængende folk, under ledelsen af de to partier i Canada kommer til sit eget, da kunde der kanske med tiden bli noget af disse fene, trodsige Fouldændere. Paa anden maade kommer det vel aldrig til noget i denne provins.

Næsten en trediedel af befolkningen er katolsk, og man finder her meget mer end i Staterne det gamle, religiøse had mellem folket. Dette har ogsaa gaaet over i politikken og de sociale interesser. I forretningslivet ytrer det sig ogsaa. Her hører Skotterne til den katolske kirke. Men dette kommer af at næsten alle som udvandrede hid var Highlanders, som aldrig kom til at modta den protestantiske lære. Disse er kanske de bitterste partigængere. Det er med dem som manden, der fik det værste i et argument: „It behooves a Scotchman to be right; for if he is wrong, he is eternally wrong.“ Kirkestridigheder er endnu ikke forglemte paa denne fiskerø udi havet.

De indfødte Fouldændere kan med fuld ret karakteriseres som godmodige og mer og mindre flegmatiske, men saa har man ogsaa her, som andetsteds, dem som forbryder sig mod loven. Men ved at undersøge i deres slaveri- eller straffeanstalt kom det for en dag at næsten enhver handling af forbryderisk natur var udført paa sjøen. „Ja,“ sagde bestyreren, „det er paa sjøen disse folk anspænder sin energi til det yderste for at redde sit eget, og andres liv. Her er det selvsjællens raader, og her søger en for æren og alt andet, helst naar han er beruset.“

Men det er ikke saa, at man her finder mer forbrydelser end paa andre steder.

Fouldænderen lever dog ikke udenom al politik og er udannet, langt fra. Han lever, paa ingen maade, uden samkvem med udenverdenen, thi om sommeren samles her folk fra alle verdens hjørner. De maa, uundgaeligt, bli mer eller mindre paavirket af samkvem med alle disse fremmede. Mange gaar paa fartøier i Labrador's handel og paa hvalfiske paa nord- og sydhavet, hvor hyren er god og hvor de trænges som dem der er bedst hjemme baade paa farvand og naar noget skal udføres i hast, naar stormen blaaer og taagen ligger tyk og tung nedover hver puint. Disse Fouldændere synes at kunne styre efter fornusten, som det hedder. Nok er det, jeg var i flere dage paa en liden kystdamper og man hørte floden brød og kom frem ind i havnen uden at je saa langt frem som næsen. Men disse farer tog „med,“ som man siger i Norge, af vinden, af skyerne, af luften, alt muligt som kunde vise dem frem i havn. De udviser ogsaa en ubeskrivelig dødsforagt, og sejler i storm og uveir uden at tænke paa hvorledes turen vil ende.

Fouldænderens noget triste natur og liden adgang til det jelskabelige liv har kanske meget at gjøre med deres tilbageholdne væsen, men i sit forhold til fremmede, naar de er blit lidt kjendte, er de muntre og livlige, og dertil gæstfrie, og turisten ude paa reise, vil blandt disse godmodige folk snart glemme at han er langt borte fra sine vante omgivelser.

En tak i anledning sidste Valdrisstevne.

Jeg vil bede om lov igjennem Samband at saa udtale min tak til Valdrisjsambands bestyrelse og til komiteen for Gjestehøet og til dem som underholdt os med taler, sang og musik.

Vi maa indrømme at det ikke er lidet besvær forbundet med en saadan tilsielning, naar det skal bli saa fuldkommet som det var nu. De af os som reiser flere hundrede mil forat saa overvære Stevnet blir opmuntrede ved at saa en saa gjild modtagelse. Vi føler fuld erstatning for vor tid og penge. Og saa en tak til Hr. Quale for hans ypperlige spil paa Søndag i Como Park. Det er Hardangerfelen som giver den norske nationale musik sin rette karakter. Det er forunderlige følelser som gjennemstrømmer en ved at sidde og lytte til de gamle velskjendte toner, som er fagne udaf selve naturen gennem skovens jusen, bækkens sislens og fosisens dur. Deraf kommer de i en saadan inderlig harmoni og bliver et med os. Det er et af de mange baand som knytter os sammen i fælles minder.

Herman Karlsgodt,
Newcastle, Nebr.

Mrs. Knut K. Ramum.

Vor gode ven Knut K. Ramum i Stillwater, Minn. har havt den tunge sorg at miste sin hustru, idet hun døde i deres hjem den 26de September og blev begravet den 30te, under meget stor deltagelse. Mrs. Anne Ramum var født i Valdres, af forældrene Jul og Olia Sundvold, den 24de April 1858. To voksne døtre Lena og Anna var døde i December sidstleden, og en yngre datter, Julia, for længe siden. Hun efterlader sig sin mand og tre sønner. Vore læsere kjender Ramum for hans underholdende fortællinger, som han af og til har leveret i Valdres Helsing og senere i Samband, og der er mange som med os føler inderlig deltagelse i hans tunge sorg og store tab.

Liste over bygdelagene,

med først hvert lags formand, dernæst dets sekretær:

- Valdres Samband, A. A. Wehlen, 3109 Oakland Ave., Minneapolis, Minn.; A. M. Sundheim, Minneapolis, Minn.
- Teleslaget, A. A. Trovaten, Fargo N. Dak.; E. B. Salverson, Fargo, N. Dak.
- Hallinglaget, Dr. Olaf Th. Sherring, Fergus Falls, Minn.; Prof. J. P. Hertsgaard, Kindred, N. Dak.
- Nimedsøslaget, G. S. Strøm, Hillsboro, N. Dak.; D. O. Eneestvedt, Sacred Heart, Minn.
- Gudbrandsdalslaget, Rev. L. P. Thorkveen, St. James, Minn.; Svar Elsiad, 1302 Washington Ave. So., Minneapolis, Minn.
- Trønderlaget, konsul G. Bendek, Grand Forks, N. Dak.; Prof. J. Dorrum, Fergus Falls, Minn.
- Nordlandslaget Rev. J. A. Johansen, Spicer, Minn.; Julius Bauman, Carlton, Minn.
- Sognalaget, Rev. J. A. Urnes, Osage, Iowa; Prof. E. P. Ronnei, 1407 W. 5 St., Sioux City, Iowa.
- Selsøslaget, A. O. Serum, Halstad, Minn.; O. G. Uglem, Princeton, Minn.
- Vosselaget, Rev. A. Zfitedal, Northfield, Minn.; L. L. Torgerson, Kieffer, Minn.
- Setsdalslaget, Bj. Bjørnavaa, Wanke, Minn.; G. Grundesen, Twin Valley, Minn.
- Nordfjordlaget, Rev. N. J. Meland, Lodi, Wis.; Rev. N. Anderson, La Crosse, Wis.
- Landingslaget, G. A. M. Steen, Northfield, Wis.; E. G. Veet, Lake Preston, S. Dak.
- Torningslaget, John C. Gran, Spring Grove, Minn.; M. P. Thune, 2247 Fillmore St. N. E., Minneapolis, Minn.
- Niterdøslaget, N. T. Moen, Fergus Falls, Minn.; Ole Høiberg, Kathryn, N. Dak.
- Søndmørslaget, Dr. G. Fjelde, Abercrombie, N. Dak.; Rev. L. Nørstad, Dwight, N. Dak.
- Njøsenlaget, Th. Gundersen, Beloit, Iowa; O. M. Onsum, Highwood, Ill.
- Hadelangslaget, T. A. Walby, Hudson, Wis.; Per Jacobson, Hudson, Wis.
- Solunglaget, Amund Østmo, Grand Forks, N. Dak.; E. M. Berg, McIntosh, Minn.
- Sigdalslaget, G. T. Bratteli, Northjay, Minn.; G. T. Hagen, Crookston, Minn.
- Wisconsin Teleslag, Rev. E. E. Nerberg, Blair, Wis.; John Feland. (Afdeling af Teleslaget.)

Jowa Teleslag, Rev. A. J. Torgerson, Lake Mills, Jowa; E. G. Tweed, Lake Mills, Jowa. (Afdeling af Teleslaget.)

Tinjølslaget, Halvor Odegaard, Oldham, S. Dak.; Lars Stenjon, Oldham, S. Dak.

Sundals-Oxfendalslaget, E. G. Gladwed, Lake City, Minn.; O. J. Gravem, Towner, N. Dak.

Hårdangerlaget, S. E. Iweit, Albert Lea, Minn.; S. A. Jordahl, Sioux Falls, S. Dak.

Stavangerlaget, Rev. E. J. Eastvold, Jewell, Jowa; Berthel L. Belsejon, Jewell, Jowa.

Søndhordlandslaget, Rev. L. O. Thorson, Eagle Grove, Jowa; Oscar Ostrem, Jewell, Jowa.

Binger, Odalen og Eidstogen Samlag, J. E. Jacobson, Dazey, N. Dak.; Christian Chr. Lund, Neenah, Wis.

Hordalag (Horder og Bergensere), N. S. Hoffstad, Augsburg Sem., Minneapolis, Minn.; Roy Eide, 2414 4th St. N., Minneapolis, Minn.

Minneapolis Teleslag, Hans Erickson; E. O. Dahl (Afdeling af Teleslaget.)

Søndfjordlaget, Rev. J. Nedal, Gendrum, Minn.; Prof. J. L. Nydahl, Minneapolis, Minn.

Tvillingbyernes Stavangerlag, B. A. Clepp; Alfred Adjem.

* * *

Abonner paa Samband.

Klip ud nedenstaaende blanket, fyld den ud med dit fulde navn og adresse og send den, med en dollar til

Samband, 322 Cedar Ave.,
Minneapolis, Minn.

Til Samband Publishing Association,

322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

For bedlagt en dollar send Samband et aar til:

(Navn:)

(P. O. :)

(Husnummer i by:) (Stat)

DEN KATOLSKE FARE.

Bogen om Gustav Adolf og Trediveaarskrigen og den katolske Fare i Amerika, af A. Fryxell, Dr. H. G. Stub o. a., indb. \$1.00, heftet 75 cents, portofrit, faaes ved at skrive til udgiveren, Rev. E. Jensen, 2516 14th Ave. S., Minneapolis, Minn. — Paa det kraftigste anbefalet af U. S. Senator Knute Nelson som kirkebladene.

Et Spørgsmaal til Forældre

Ønsker De at Deres børn maa have de samme interesser som De selv?

Ønsker De at Deres børn maa vedligeholde kjærligheden til det folk fra hvilket de stammer?

Ønsker De at Deres gutter og piker maa omfatte med interesse de skoler som nordmænd har bygget, de kirker som nordmænd har reist, de foreninger og samfund som nordmænd har stiftet, det arbejde som nordmænd har utført i sit nye fædreland?

Ønsker De at Deres gutter og piker maa holde det for ære at de er nordmænds ætlinger?

Hvis De ønsker at disse ting maatte være og vedblive, da maa De faa Deres børn interesseret i læsning som fremholder nordmændenes liv og nordmændenes virke. At vække saadan interesse er den opgave som bladet NORWEGIAN-AMERICAN har sat sig. Vil De støtte denne opgave, saa faa bladet i Deres hjem. Frit prøveeksemplar faaes ved at skrive til

NORWEGIAN-AMERICAN

Dept. C.

Northfield, Minn.

HAVE YOU?

A Farm — A Stock of Goods — City Property
you wish to sell or exchange for other property?

Have you money to invest
in farm lands, city property or bonds? If so write to

H. INGVALSON

PHONE CTR. 3736
MAIN 778

729 PLYMOUTH BLDG.
MINNEAPOLIS

Lutheran Publishing House

NORTHWESTERN BRANCH

719 Hennepin Ave. MINNEAPOLIS, MINNESOTA.

Vi har paa lager komplet udvalg af bibler, salmebøger og god literatur baade i det engelske og det norske sprog. Skriv efter katalog, der tilsendes frit. Skriv til vort Decorah, Iowa hus for pris paa indbinding af bøger, tidsskrifter, osv.

Hvem er Hvem?

Haandbog over Samtidige Norske Mænd og Kvinder

Tar sigte paa at være en let haandbog over kjente Norske Samtidige Mænd og Kvinder. 261 sider, pent og godt bind. Sendes portofrit hvorsomhelst for.....\$1.45

Aschehous Lomme Atlas over Norge.

Karter, beskrivelser og idetbeletaget en noksaa fuldstændig atlas. Af interesse for alle som er interesserede i Norge og ikke har en saadan. Indbunden, portofrit til hvilkensomhelst adresse.....\$1.00

SEND ORDRE TIL

The Free Church Book Concern

322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

PIANOER og ORGLER

Ikke for at vise frem noget billede, men for at faa tilladelse til at henlede Deres opmærksomhed paa vort store lager af instrumenter, da det vil interessere enhver musikelskende.

Skriv efter vor katalog og nævn hvad som ønskes, piano, pibeorgel, kapelorgel eller husorgel. Nævn "Samband".

Northwestern Music House,

CARL RAU, LAND

520 - 2nd Ave. S., Minneapolis, Minn.